

प्रजापतिः प्रथमां चितिमपश्यत्प्रजापतिरेव तस्या अर्षेयं देवा द्वितीयां चितिमप-
 श्यन्देवा एव तस्या अर्षेयमिन्द्राग्नी च विश्वकर्मा च तृतीयां चितिमपश्यन्तः एव
 तस्या अर्षेयमृषयश्चतुर्थीं चितिमपश्यन्मृषय एव तस्या अर्षेयं परमेष्ठी पञ्चमीं चि-
 तिमपश्यत्परमेष्ठेव तस्या अर्षेयमिति ॥ चयनं कर्तुमिह्न्फाल्गुनकृत्तप्रतिपदि पौ-
 र्णमासेष्टिं कृत्वा पुरुषाश्चगोऽव्यजानालम्बाजनेन यागं कृत्वा पञ्चानां शिरांसि घृता-
 क्तानि प्रथमचितावुपधानार्थं क्वचित्संस्थाप्य तेषां कबन्धान्यज्ञशेषं च मृद्युक्ते त-
 डागादिजले प्रास्येत् उखार्थमिष्टकार्यं च मृदं जलं च तत एवादियम् ततः फाल्गु-
 नकृत्ताष्टम्यामुखासंभरणम् तदर्धमाहवनीयदक्षिणाग्नीऽउद्धृत्याहवनीयात्प्राक् कृते
 चतुष्कोणे गर्ते ततस्तडागान्मृत्पिण्डमानीय भूसमं स्थापयेत् पिण्डाहवनीयात्तरा-
 ले सहिद्रां वल्मीकमृदं निदध्यात् आहवनीयादक्षिणदिशेऽश्चगर्दभाजाः प्राञ्जुखाः
 प्रागपरा मुञ्जरसनाबद्धाः स्थाप्याः आहवनीयोत्तरे वैणव्युभयतस्तीक्ष्णा कल्माषी
 हिरण्मयी वाग्निः स्थाप्या ततः कर्माह का° [१६.२.७.] अष्टागृहीतं जुहोति संत-
 तमुद्धृत्युज्जान इति । अस्यार्थः । गार्हपत्ये घृतं संस्कृत्य जुह्वं सुवं च संमृज्य सु-
 च्यष्टागृहीतमाज्यमाहवनीये परिस्तरणसमिदाधानपूर्वकं संततमविहिन्नधारया सु-
 चमूर्धा कुर्वन्नध्वर्युर्जुहोति युज्जान इत्याद्यष्टकण्डिकाभिः सांतत्यं चाष्टर्चान्ते स्वाहा-
 कारपर्यन्तम् ॥ आद्यानुष्टुप् तृतीयः सप्ताक्षरः । अष्टानां सवितापि ऋषिः देवोऽपि
 सविता । अथ मन्त्रार्थः । सविता सर्वस्य प्रेरकः प्रजापतिः अग्नेर्ज्योतिः चीयमान-
 स्य वज्रेः सम्बन्धि तेजः निचाय्य पञ्चपशुषु प्रविष्टं निश्चित्योपलभ्य यदा सफला-
 नां कर्मणां साधनभूतं निश्चित्य । पृथिव्याः पशुशरीरान्विताया भूमेः सकाशाद-
 ध्याभरत् अध्याहृतवान् इष्टकाः (२.) कृत्वाग्निं चितवानित्यर्थः । सवितृशब्देन
 श्रुतौ प्रजापतिरुक्तः प्रजापतिर्वै युज्जान इति [६.३.१.१२.] श्रुतेः । किम्भूतः प्रथम-
 मग्न्यारम्भे मनो युज्जानः समादधानः युङ्क्तेऽसौ युज्जानः किं कृत्वा धियो बुद्धीरिष्ट-
 कादिविषयाणि ज्ञानानि तत्राय तनिवा विस्तार्य मनसा पर्यालोच्य बुद्ध्यावधार्ये-
 त्यर्थः तनु विस्तारे समानकर्तृकयोः पूर्वकाल इति [पा° ६.४.२१.] क्वाप्रत्ययः
 अनित्यमागमशासनमितीडागमाभावः अनुदात्तोपदेशेत्यादिना [पा° ६.४.३७.] न-
 लोपः क्को यगिति [पा° ७.१.४७.] क्वाप्रत्ययान्तस्य यगागमः ॥ १ ॥